

Sisäministeriö

PL 26

00023 VALTIONEUVOSTO

kirjaamo@intermin.fi

maahanmuutto-osasto@intermin.fi

Viite: SMDno 2016-1584

Maistraatin lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi henkilöiden käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Liitteenä Uudenmaan maistraatin lausunto.

Ystävällisin terveisin

Heidi Rantatulkila

henkikirjoittaja, vastuualueen päällikkö

Sisäministeriö

PL 26

00023 VALTIONEUVOSTOkirjaamo@intermin.fimaahanmuutto-osasto@intermin.fi

Viite: SMDno 2016-1584

Maistraatin lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Sisäministeriön pyyntö huomioiden maistraatti kiinnittää erityistä huomiota tiedonluovutusta koskevasta yleisestä sääntelytavasta seuraavaan tarpeeseen tarkistaa maistraattien omien tiedonsaantioikeuksien kattavuus maahanmuuttohallinnolta. Uudenmaan maistraatti on kuullut muita maistraatteja ennen lausunnon antamista.

Ehdotuksen mukaan tiedonluovutus olisi sidottu vastaanottavan viranomaisen lakisääteisiin tehtäviin perustuviin tiedonsaantioikeuksiin. Ehdotettavan lain nojalla käsiteltäviä henkilötietoja saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa siinä määrin kuin se on vastaanottavan viranomaisen tai muun tahon lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi välttämätöntä. Edelleen ehdotuksen perustelujen mukaan, mikäli tietoja pyytävän tahon tiedonsaantioikeus olisi sidottu välttämättömyyttä matalampaan luovutuskynnykseen, kuten tarpeellisuusvaatimukseen, tiedonluovutus tapahtuisi tämän perusteella. Tietoja voitaisiin luovuttaa siten, kuin asiasta tietojen luovuttajan ja vastaanottajan kesken sovitaan, perustellusta syystä myös teknisen käyttöyhteyden avulla.

Maistraattien lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi ulkomaalaisrekisterin tiedot ovat useissa eri yhteyksissä välttämättömiä. Väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjien osalta tiedonsaantioikeuksia koskevia velvoitteita koskevat säännökset ovat väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (21.8.2009/661, myöhemmin väestötietolaki) 3 luvussa. Väestötietolain 23 §:n mukaan rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulkomaalaishallinnon viranomaisilta sekä ulkoasiainministeriöltä ja sen toimintayksiköltä väestötietolain 13-17 §:ssä tarkoitettuja tarpeellisia ja näiden viranomaisten toimialaa koskevia tietoja väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitoa, tietojen oikeellisuuden varmistamista ja muuta käsittelyä varten.

Ulkomaan kansalaista koskevien tietojen luotettavuuden varmistamisesta ulkomaalaisrekisteristä sekä lausunnon pyytämisestä Maahanmuuttovirastolta on lisäksi säännökset väestötietolain 10 §:ssä ja väestötietojärjestelmästä annetun asetuksen 29 §:ssä. Tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole esittää mitään asiakirjoja eikä hän pysty hankkimaan sitä tai sen laillistamista asianomaisen valtion huonon turvallisuus- tai ihmisoikeustilanteen taikka muun erityisen syyn vuoksi, voi maistraatti väestötietolain 19.2 §:n mukaan hyväksyä myös muun luotettavan selvityksen väestötietojärjestelmään talletettavan tiedon perusteeksi. Tällaisessa tilanteessa ulkomaalaisrekisterin tiedot ovat tarpeen.

Maistraatti katsoo, että väestötietolain 23 § on mahdollistanut yllä mainitut tiedonsaantioikeudet suurimmassa osassa tapauksia. Tiedot on saatu teknisen käyttöyhteyden avulla. On kuitenkin tilanteita, joissa maistraatin tulisi voida saada ulkomaalaisrekisteristä tietoja laajemmin ja nähdä esimerkiksi puhuttelupöytäkirjoja ja lupapäätöksiä henkilötietojen rekisteröimiseksi väestötietojärjestelmään ja tietojen luotettavuuden arvioimiseksi. Tällä hetkellä maistraatit ovat saaneet kyseiset asiakirjat joko henkilöiltä itseltään tai pyytämällä näitä tietoja ja asiakirjoja erikseen Maahanmuuttovirastolta. Tämä toimintatapa on paitsi työläs myös hidastuttaa asian käsittelemistä ja vie resursseja. Maahanmuuttovirasto on tulkinnut väestötietolain 23 § huomioon ottaen, ettei se voi avata näitä tietoja teknisen käyttöyhteyden kautta maistraatille. Nyt ehdotetun lain mukaan tietoja voisi perustellusta syystä luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla sopimalla asiasta erikseen. Näiden asioiden osalta tulisikin pohtia, voisiko maistraateille antaa oikeuksia saada näitä tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla ja mitä muutoksia lainsäädäntöön tämän toteuttaminen mahdollisesti edellyttäisi.

Kotikuntalain osalta maistraattien tiedonsaantioikeudet ovat maistraatin käsityksen mukaan riittävän kattavat. Kotikuntalain 8.2 §:n mukaan valtion ja kunnan viranomaisen on tarvittaessa velvollinen antamaan tarpeellisia, hallussaan olevia tietoja maistraatille kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä sekä väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista varten. Näissä asioissa tiedonluovutus tapahtuisi siten tarpeellisuusvaatimuksen perusteella, kuten ehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan. Esimerkiksi kotikuntalain 4 §:n mukaisissa tilanteissa maistraatit tarvitsevat ulkomaalaisrekisterin tietoja kotikunnan saamisen edellytyksien täyttämiseksi.

Kotikuntalain 9a §:n mukaan, jos rekisterinpitäjä ei voi saada tietoa henkilön asuinpaikasta tai hänen oleskelustaan Suomessa, henkilö voidaan merkitä väestötietojärjestelmässä tietymättömissä olevaksi. Jos henkilön asuinpaikasta tai hänen oleskelustaan Suomessa ei ole saatu tietymättömissä olevaksi merkitsemisen jälkeen viimeksi kuluneen kahden kalenterivuoden aikana tietoa, henkilö voidaan merkitä väestötietojärjestelmään vailla kotikuntaa olevaksi. Maistraatin on ennen vailla kotikuntaa olevaksi merkitsemistä kattavasti selvitettävä elossa oloa ja asumista koskevia tietoja kyseisestä henkilöstä muilta viranomaisilta, joilla voidaan arvioida olevan elossa oloa ja asumista koskevia ajantasaisia tietoja. Säännöksen esitöiden mukaan tällainen viranomaisen voisi olla esimerkiksi Maahanmuuttovirasto. Ulkomaalaisrekisterin tiedoilla on tätä selvittelyä tehtäessä suuri merkitys, joten maistraateilla tulee olla suorakäyttöoikeus tähän tarkoitukseen.

Edellä mainittujen lisäksi ulkomaalaisrekisterin tiedot ovat välttämättömiä avioliiton esteiden tutkinnassa, vihkimisessä ja isyyden vahvistamisessa. Koska tietojen tarkistaminen ulkomaalaisrekisteristä liittyy näissä asioissa maistraattien lakisäätteisten tehtävien hoitamiseen, tulisi näiden asioiden osalta tarkastaa, että tiedonsaantioikeudet ovat riittävän kattavat ja/tai että tiedonsaantioikeudesta ylipäänsä säännellään. Tällä hetkellä tiedonsaantia koskevat säännökset ovat maistraatin näkemyksen mukaan näissä asioissa puutteelliset.

Käytännössä noudatetun tulkinnan mukaan maistraateilla ei ole ollut oikeutta saada tarkistaa ulkomaalaisrekisteristä esteiden tutkinnan yhteydessä tietoja teknisen käyttöyhteyden kautta. Avioliittoasetuksen 2.2 §:n mukaan avioliiton esteiden tutkija voi tarvittaessa pyytää ulkoasiainministeriön tai ulkomaalaisviraston lausunnon selvityksen luotettavuuteen ja riittävyteen vaikuttavista seikoista sekä siitä, onko asianomaisesta vieraasta valtiosta saatavissa avioliiton esteiden tutkinnassa tarpeellisia tietoja. Säännös johtaa siihen, että tiedot ovat saatavilla vain kirjallisen

lausuntopyynnön kautta. Lausuntopyyntömenettely vie resursseja niin maistraatilta kuin Maahanmuuttovirastoltakin.

Esteiden tutkinnassa ulkomaalaisrekisterin tietojen tarkistaminen on tarpeen arvioitaessa ilmoitetun tiedon luotettavuutta, kun siviilisäätytieto perustuu vain henkilön omaan ja kahden muun henkilön antamaan vakuutukseen. Tietojen tarkistaminen olisi tarpeen myös arvioitaessa sitä, mitä todistuksia henkilöltä ylipäänsä voitaisiin vaatia huomioon ottaen esimerkiksi henkilön saama kansainvälinen suojelu. Tiedot, joita tarvitaan, liittyvät sekä siviilisäätöön että henkilöllisyyteen.

Isyyslainsäädännössä ei ole säännelty ollenkaan maistraattien tiedonsaantioikeudesta isyyden vahvistamisen yhteydessä. Tiedonsaantioikeus olisi kuitenkin tarpeen esimerkiksi äidin siviilisäätytiedon selvittämiseksi tilanteissa, joissa henkilö ei voi hankkia tai hänen ei voida edellyttää hankkivan sellaista asiakirjaselvitystä, jonka perusteella tämä voitaisiin todeta.

Maistraatti pitää ehdotusta kaiken kaikkiaan kannatettavana. Ehdotus sujuvoittaa maistraatin näkemyksen mukaan tietojen saamista mahdollistamalla teknisen käyttöyhteyden niissä tilanteissa, joissa tätä oikeutta ei ole ollut. Avioliiton esteiden tutkintaa, vihkimistä ja isyyden vahvistamista koskevien säännöksiensä osalta tulisi maistraatin näkemyksen tarkistaa ja täsmentää tiedonsaantioikeuksia.

Helsingissä 14.6.2018

Maisa Gynther
henkikirjoittaja
Uudenmaan maistraatti